

Arbeiderpartiet foran 1990-årene

Taler

Gro Harlem Brundtland

Dato

21 mars 1985

Sted

Oslo

Omstendigheter

Innledningsforedrag på Aps landsmøte

1 "Ny vekst for Norge" er Arbeiderpartiets ambisjon for det norske samfunnet. Den vekst vi legger opp til, er ikke bare en økonomisk vekst som vi så avgjort trenger. Det er også en vekst i menneskelige verdier, i menneskelig frihet og i menneskelig samhold og fellesskap.

5

Programmet bærer videre en viktig tradisjon i norsk arbeiderbevegelse: Det tar utgangspunkt i de muligheter vårt samfunn har. Vi legger ikke fram overbud som ikke lar seg realisere. Men vi presenterer heller ikke et "underbud" som fører til at ressurser og menneskelig skaperevne ikke blir brukt.

10

"Ny vekst for Norge" er et program for å gjenreise veksten i industrien og i de tjenesteytende næringene. Det er et program for å rette opp igjen den borgerlige regjeringens forsømmelse innen den offentlige sektor. Samtidig legger vi opp til nye løft

15

- i helsesektoren,

- i eldreomsorgen,

20

- barnefamilienes økonomi skal bedres,

- og de eldre skal få rett til å avslutte sitt yrkesliv i verdighet.

25

Skal vi klare alle disse oppgavene, må vi skape mer, ikke mindre, slik resultatene blir hvis arbeidsløsheten får vokse. Gjenreising av den fulle sysselsettingen er en forutsetning for ny vekst. Det første en Arbeiderparti-regjering vil gjøre etter valget, er derfor å legge fram et nytt økonomisk opplegg og en plan som straks

vil redusere arbeidsløsheten.

30

Vi har bak oss en periode med store forandringer. Den økonomiske krisen som ble utløst på 70-tallet, førte ikke bare med seg store omveltninger i økonomien. Vi opplevde også store politiske forandringer. Gamle konservative ideer fikk økende fotfeste i de industrialiserte landene. Det forsterket bare de økonomiske problemene. Det er min overbevisning at hvis industrilandene samlet hadde møtt problemene med en sosialdemokratisk politikk, hadde vi unngått massearbeidsløsheten.

35

Men Høyre-partiene brukte i stedet den økonomiske krisen til å stille spørsmålstegn ved vårt blandingsøkonomiske system og ved vårt velferdssamfunn. Privatisering av offentlige oppgaver, mer markedsøkonomi og større inntektsforskjeller har vært viktige ingredienser i Høyre-politikken i alle land. Denne politikken utgis nå i Norge som "nytenkning" ifølge en transparent som er hengt opp utenfor Høyres Hus. Nytenkningen skal føre fram til det gode og åpne samfunnet, ifølge Statsministerens kontor.

40

45

Etter min mening består det nye i at man har hentet fram tankegods som var foreldet for mer enn en generasjon siden. De synbare resultatene av denne gamle medisinen, fylt på nye flasker, hva er de?

50

- at unge går uten arbeid,

- at sosialkontorene er blitt nødhavn for stadig nye grupper,

55

- at sykehuskøene vokser,

- at vekstevnen i økonomien er redusert.

I den grad vi kan trekke paralleller mellom et sykt menneske og et samfunn som viser sykdomstegn - men som slett ikke behøvde å ha det - må det være på sin plass å sitere Moliere fra Den innbilt syke: "Nesten alle mennesker dør av medisiner, ikke av sine sykdommer."

60

Mer Høyre-medisin nå vil føre til alvorlige skadevirkninger i det norske samfunnet. Derfor er det behov for en sosialdemokratisk politikk som tar utgangspunkt i en analyse av hvordan dagens samfunn virkelig fungerer.

65

- 70 - Vi mener at det er et nært samspill mellom offentlig og privat sektor. Hvis offentlig sektor bygges ned, blir resultatet økende arbeidsløshet.
- Vi mener at den offentlige innsatsen må økes, ikke reduseres, for å skape ny vekt i privat industri og tjenesteyting.
- 75 - Vi mener at det er riktigere, men også billigere å gi de arbeidsløse jobb, og dermed løse nye oppgaver, i stedet for å betale ut arbeidsløshetsstrygd uten at en eneste oppgave blir løst.
- 80 - Vi mener at et rettferdig samfunn også er et mer effektivt samfunn. Ingenting reduserer vekstevnen mer enn store sosiale konflikter.

"Ny vekst for Norge" bygger også på slike erkjennelser. Programkomiteen er ikke i tvil om at dette gir større frihet og muligheter, og et bedre grunnlag for rasjonelle valg enn en konservativ ideologi. Vi vil fremelske en sunn

85 egeninteresse, - nemlig den som tar utgangspunkt i menneskets ønske om å bedre sin egen situasjon, ikke på bekostning av andre, men sammen med andre.

Full sysselsetting krever klare valg

- 90 Alvoret i sysselsettingssituasjonen kan ikke understrekes sterkt nok. I tillegg til de nesten

70 000 ledige går også 40 000 personer på kortsiktige arbeidsmarkedstiltak. Over 100 000 personer er altså satt utenfor det ordinære arbeidsmarkedet. Antall

95 langtidsledige har økt drastisk, og øker fortsatt. De reduserte muligheter for arbeid, har dessuten gitt seg utslag i en rask økning i antall uføretrygdde og i antall sosialhjelpmottakere.

Utfordringen er at vi må skape 120-150 000 nye arbeidsplasser i resten av dette

100 tiåret hvis vi skal gå inn i 1990-årene med en arbeidsløshet som er klart lavere enn dagens. Dette er en oppgave som krever en helt annen satsing, både på omstilling og nyskaping i næringslivet og en utbygging av offentlig sektor, enn den vi ser i dag. Vi må, for å klare denne satsingen, være villige til en bevisst styring av ressursene. Vi har satt som mål: Å bringe ledigheten ned igjen på det

105 nivå vi hadde fram til 1981, da Arbeiderpartiet hadde regjeringsansvaret.

SVs landsmøte er et skrekkens eksempel på hva vi ikke kan gjøre: Strø penger ut til alle gode formål. Det er jo sagt om revolusjonen at den er livets frikvarter. Da
110 kan det også sies om SVs landsmøte at det må ha vært politikkenes frikvarter. For det landsmøtet formet ikke politikk. Det satte seg utenfor de politiske og økonomiske realiteter.

La det være klart at programkomiteen ikke står på regjeringens linje om at det
115 gjelder å holde mest mulig igjen på de offentlige utgifter. Dette vet vi skaper arbeidsløshet. Men vi skaler heller ikke ny sysselsetting ved å la utgiftene vokse på alle områder. De pengene vi mener vi kan bruke utover dagens rammer, må først og fremst gå til formål som kan gi nye arbeidsplasser.

120 Programkomiteens anbefalinger når det gjelder pensjonsalder og kortere daglig arbeidstid må sees i et slikt perspektiv. Slike reformer skaper ikke bare i begrenset grad nye arbeidsplasser. Derfor kan vi ikke bruke alle tilgjengelige offentlige ressurser på slike tiltak. Da blir det ikke penger igjen til sysselsetting i kommuner og fylker og til nyskapning i næringslivet. Skal vi gjenreise den fulle
125 sysselsettingen, må vi bruke pengene på meningsfylte tiltak som betyr mer arbeidsinnsats, ikke mindre.

Igjen må jeg minne om den formidable oppgaven vi står overfor. Vi skal skaffe arbeid til alle de nye som vil melde seg på arbeidsmarkedet. 20-30 000 årlig.
130 Siden 1981 har økningen i sysselsettingen bare vært 38 000 på tre år. Den siste arbeidskraftundersøkelsen viser total stagnasjon i sysselsettingen. Til tross for at 1984 var et år med oppgang i internasjonal økonomi, var den økonomiske veksten i Norge ikke høyere enn den var i tidligere bunnår for norsk økonomi. De internasjonale utsiktene er dessverre ikke lyse på lang sikt. Da blir det klart at
135 vi ikke bare trenger en ny regjering. Vi trenger også en regjering med vilje til å satse og til å gjøre klare valg.

I valgkampen vil vi få høre at vårt program er overbudspolitik - den nåværende veksttaket og den nåværende sløsingen med samfunnsressursene, lar ikke
140 programmet seg gjennomføre. Men vi skal ikke sette programmet ut i livet ved hjelp av en borgerlig politikk. Vi vil satse på å få arbeidsløsheten ned og veksten opp. Dermed blir vi i stand til å løse nye oppgaver, og vi kan ta fatt på de påtrengende krav knyttet til pensjonsalder og rettferdighet mellom ulike yrkesgrupper når det gjelder arbeidstidas lengde.

Oppgaver som skal prioriteres:

1. Ny vekst i industrien

150

En av de viktigste oppgavene til en ny Arbeiderparti-regjering vil være å starte en ny industrialisering av Norge. Det skremmende i dagens situasjon er at Regjeringen er tilfreds med de veksttallene for industriproduksjon og industriinvesteringer som Statistisk Sentralbyrå presenterte for en tid siden.

155

Vi er glade for at mange av de tradisjonelle industrigrener som smelteverk og treforedling - de Arbeiderpartiet hjalp over en kneik da det så som svartest ut - nå går bra i lys av internasjonal oppgang og høy dollarkurs. Men bredden i industrivekst og investeringer er altfor liten. Norge kan ikke overleve som moderne industrinasjon hvis vi ikke får en langt sterkere vekst på andre og helt nye områder.

160

Regjeringens industripolitikk går i korthet ut på å holde lønnskostnadene nede for å bedre konkurranseevnen. Dette er en altfor snever strategi. For det første klarer ikke Regjeringen å forbedre konkurranseevnen. Den er i stedet blitt forverret med 5 pst. Dessuten er hovedproblemet et annet. Investeringene i store deler av næringslivet har vært - og er - for lave, omstillingene er for små, og de små og mellomstore bedriftene får for lite til forsknings- og utviklingsmidlene. Vi er i ferd med å pådra oss langvarige problemer fordi produksjonsutstyret blir gammeldags.

170

Igjen må det en Arbeiderparti-regjering til for å ta fatt på moderniseringen av Norge. Makten i norsk industri må flyttes bort fra Oslo Børs og tilbake til bedriftene.

175

For utviklingen kan bare snus ved å gjøre industrireising og næringsutvikling til en nasjonal oppgave. Vi må lage en gjennomtenkt strategi med en bevisst innsats på de områder hvor vi ønsker å gjøre oss gjeldende.

180

Programkomiteen mener at denne industrialisering av Norge delvis bør finansieres av oljeinntektene. Oljeinntektene betyr i dag svært mye for landet. Vi har et stort overskudd på driftsbalansen med utlandet, og overskuddet på statsbudsjettet vil være stort i årene framover, selv om oljeprisene skulle falle

185 noe. Vi har en stor økonomisk handlefrihet. Men vår økonomi kan også bli
svært sårbar hvis vi blir for avhengige av oljeinntektene. Derfor vil det ikke være
klokt å bruke så mye oljeinntekter at vi må kutte ned på budsjettene hvis
dollarkursen og oljeprisene skulle begynne å synke. De inntektene vi i dag har
190 bør derfor brukes til å sikre handlefriheten også på lengre sikt. Dette kan bl.a.
gjøres ved å investere en del av pengene i nye bedrifter som gir Norge flere ben å
stå på. Oljeinntektene blir dermed synlige i nye arbeidsplasser og ny
produksjonsevne. Vår eksportevne øker. Dette kan igjen brukes til å skape nye
arbeidsplasser både i offentlig og privat tjenesteyting.

195 Dette er tankegangen bar programkomiteens forslag om å opprette et statlig
utviklingsfond basert på statens oljeinntekter. Det skal brukes til å starte nye
bedrifter innen de nye satsingsområdene og til å videreutvikle de bedriftene vi
allerede har. Dessuten må vi se på utviklingsfondet som en forlengelse av
arbeiderbevegelsens kamp for at investeringene i vårt land skal tjene våre felles
200 samfunnsmessige mål. Av historien har vi lært at når utelukkende den private
sektor styrer investeringene, blir både det politiske og økonomiske demokrati
svært begrenset. I perioder makter ikke det private markedet - slik tilfellet er nå -
å opprettholde investeringene på et samfunnsmessig forsvarlig nivå. Dermed får
vi arbeidsløshet.

205 Derfor har vi i hele vår historie vært opptatt av å kunne styre investeringene til
de riktige formålene. Vi har opprettet Distriktenes Utbyggingsfond,
Industrifondet og Industribanken. Vi har sørget for folkevalgt styring innen
bank og forsikring.

210 Meningen med det nye utviklingsfondet er ikke at staten skal bli en større eier av
næringsvirksomhet, men at vi skal få større fart i vår næringsutvikling. Da
trenger vi utviklingsfondet som et nytt virkemiddel for å styrke investeringene i
Norge. Det skal også bidra til at vi med full tyngde tar fatt på de regionale
215 sysselsettings- og utviklingsproblemene som nå vokser, ikke bare i Nord-Norge
og andre utbyggingsdistrikter, men også i innlandsfylkene, i Østfold, på
Sørlandskysten og i Bergensområdet.

2. Ny vekst i kommuner og fylker

220 En konkurransedyktig industri er nødvendig for at Norge skal kunne betale for
den økte importen vi trenger for å skape de nye arbeidsplassene ut dette ti-året.

Men en konkurransedyktig industri er i seg selv ikke noen garanti for
225 sysselsettingen. Det er bare hvis vi utnytter de muligheter dette gir til å bygge ut
den offentlige sektor og de private tjenesteytende næringer, at vi kan gjøre oss
håp om å sikre full sysselsetting. Her har vi til gjengjeld et stort vekstområde for
sysselsettingen. Til tross for at OECD-statistikk viser at 80 pst. Av all ny
tjenesteproduksjon på 70-tallet kom i offentlig sektor, har Norge ikke et spesielt
230 høyt offentlig forbruk. Skattenes andel av bruttonasjonalprodukt ligger nær
toppen i OECD-sammenheng. Men fordi overføringene tilbake til privat sektor
er så store i Norge, blir det egentlige offentlige forbruk ikke høyere enn det som
er gjennomsnittet for OECD. Vi har for eksempel et langt lavere forbruk av
helsetjenester enn alle de andre nordiske landene. Det kommer nok som en
235 overraskelse for mange når jeg sier at Norge faktisk kan øke det offentlige
forbruket betydelig uten å komme i utakt med andre land.

Ett av de første tiltak en Arbeiderparti-regjering må gjennomføre etter valget, er
å øke de statlige overføringene til kommunene og fylkene. For et er særlig på
240 kommune- og fylkesnivå den økte offentlige aktiviteten må skje, bl.a. fordi det
er disse forvaltningsleddene som står for eldreomsorgen, sykehusutbyggingen og
barnehageutbyggingen. Kommunesektoren har også ansvaret for kultur- og
fritidssektoren, der det kan skapes mange nye arbeidsplasser. Etter den
frostperiode vi har hatt på kulturpolitikken område, står vi da også overfor
245 behovet for en virkelig vårflo.

3. Omsorg for eldre og styrking av barnefamiliene

Befolkningsutviklingen framover stiller oss overfor to viktige utfordringer:

250

- utbygging av eldreomsorgen og
- bedring av barnefamilienes situasjon.

255 Antallet alderspensjonister vil stige med 60 000 fram til 1991. Etter det te vil vi
fram til 2010 få en nedgang i antall pensjonister. Da starter den virkelige veksten
i antallet eldre. Mens vi i dag har 540 000 alderspensjonister, vil vi i 2025 ha 700
000 nordmenn over 67 år.

260 Fødselstallet har sunket markert de siste 10-15 årene. I 1980 hadde vi det laveste
fruktbarhetstall som noen gang er registrert har i landet. Dette reiser alvorlige

spørsmål om vårt samfunns vekstmuligheter i framtida. Det reiser tvil om retning og innhold i utviklingen, om menneskelige holdninger, verdier og muligheter.

Eldreboelgen og situasjonen med synkende barnetall må møtes samtidig. Vi må ut med store midler til sykehjemsutbygging. Barnefamiliene situasjon må bedres gjennom økte overføringer og opptrapping av barnehageutbyggingen. Dette er oppgaver som virkelig koster, men de gir også mange nye arbeidsplasser.

Situasjonen når det gjelder sykehjemsplasser begynner nå å bli katastrofal. Bare for å opprettholde dagens nivå må det - på grunn av økningen i antall eldre - bygges 1 000 nye plasser hvert år. Nå har tallet ligget på 400. I vårt siste regjeringssår var vi oppe i 1 300 nye plasser. Også barnehageutbyggingen har stagnert.

Tallene er alarmerende. For å ha samme behovsdekning som i 1980, må vi ha mer enn 15 000 nye plasser i somatiske sykehjem i 20-årsperioden 1980-2000.

Da er det ikke mye å stille opp med det vi har sett disse siste årene. Og det ser ikke bedre ut på andre områder innenfor eldreomsorgen. Tallene viser at vi har hatt en nedbygging innen eldreomsorgen. Innsatsen har langt fra holdt tritt med økningene i behovene. Denne utviklingen lar seg ikke forsvare. Dette er bakgrunnen for at programkomiteen går inn for utbyggingsplikt både når det gjelder barnehager og sykehjemsplasser. Det innebærer at vi sikrer offentlige finansieringsordninger som gjør det mulig å følge opp ambisiøse målsettinger.

Gamle mennesker må nå faktisk vente på at andre gamle skal dø for å få plass på pleiehjem. Vi vil ikke lenger la våre eldre i stikken. Vi har bygningsarbeidere nok, vi har arkitekter, planer og tegninger, vi kan skaffe helsepersonell på dagen. Det eneste som mangler er viljen til å gjøre noe. Arbeiderpartiet har vilje, - og det vi vil, det vil vi nå.

Det er nødvendig med et krafttak - til tross for regjeringens forsøk på å bevise det motsatte. Vi minnes krisene som opposisjonen beskrev i 1981. Det var boligmangel - og den borgerlige regjeringen har løse problemene ved å bygge færre boliger. Det var sykehjemsmangel - og den borgerlige regjeringen har bygd færre sykehjemsplasser. Det var mangler i elderomsorgen - og den borgerlige

regjeringen har redusert innsatsen i forhold til oppgavene. - Likevel hevder de at de har satset mer.

305 Det minner om historien om den russiske tolken Sergej som Einar Olsen så tankevekkende presenterte for oss i Arbeiderbladet lørdag. Det glade budskap slår igjennom som sannere enn virkeligheten. Det sitter mange Sergej'er og lager brosjyrer for regjeringspartiene nå om dagen.

310 4. Utbygging av helsesektoren

Også den øvrige helsesektoren vil bety store kostnader. Men også her vil en utbygging skape nye arbeidsplasser.

315 Vi vil være forberedt på store bevilgninger til helsesektoren i kommende periode. Sykehuskøene skal reduseres. Vi må kunne ta i bruk de nye behandlingsmetodene som utviklingen innen medisinen skaper. Hvis vi ikke klarer begge disse oppgavene, vil hele vårt velferdssamfunn miste tillit ute i befolkningen. Derfor må vi være villige til å overføre større ressurser til
320 helsesektoren, og de ressursene vi har til rådighet, må brukes på en mest mulig effektiv måte. Mye kan gjøres annerledes og bedre; Erfaringer og nye organisasjonsmodeller må systematisk utnyttes. Det er mye å hente på bevisst kritisk analyse og omlegging. Vi må ikke utarme det offentlige helsevesen ved at nye private tilbud får lov til å vokse opp. Vi skal ha ett slagkraftig helsevesen som
325 gir like tilbud til alle. Og vi skal ha et helhetlig offentlig tilbud som sikrer pasienter mulighet til behandling på det sykehuset som er best egnet, uavhengig av hvor man bor.

Vi har nå sett farlige trekk i utviklingen av vår helsetjeneste - ikke minst må vi
330 være på vakt overfor private løsninger som svar på manglende utbygging, lange køer og et økende gap mellom tilbud og behov.

Private løsninger er ingen løsning. De er i stedet en undergraving av helt sentrale prinsipper og mål i det norske velferdssamfunnet.

335

La oss vise menneskene sammenhengen i den Høyre-bølge vi har bak oss, med sine høylytte rop om mindre skatt, mer konkurranse, større ulikhet - og den såkalte nytenkning i helsesektoren med privatisering og frihet som stikkord.

Hva slags frihet er det tale om?

345 Kravene om lavere skatt, mindre fellesinnsats og tanker om nye muligheter for å få til å sikre seg fordeler, en høyere standard og særskilte tilbud når de er syke, hører selvsagt sammen.

350 Vil det norske folk gi slipp på verdiene og kvalitetene i det norske helsevesen? Vil de ha et klassesdelt helsevesen, slik vi kjenner det fra andre land? Ikke hvis de kjenner resultatet.

Er det du eller en du kjenner som er syk, skal spørsmålet være: Hva slags behandling kan samfunnet tilby? Ikke: Hva er betalingsevnen hos vedkommende? Dette er en fundamental verdi som vi har bygget opp i det norske samfunnet, og hvorfor i all verden skulle vi gi den fra oss? Det er vi som 355 må sørge for at folk ikke blir lurt. Et helsevesen som det vi finner i USA koster mer enn det norske - og folk må betale mer av sin egen pung, samtidig som svake grupper får sine behov langt dårligere ivaretatt. Men argumentene føres stadig mer aktivt fram etter hvert som køene vokser og manglene blir mer synlige: Slipp private til, så blir det større ressurser, lyser parolene. Men drivkraften er en 360 helt annen: Et ønske om å sikre seg nye og bedre tilbud uten å være med på å betale for at alle skal kunne ha samme standard ved behandling av sykdom.

Private løsninger er derfor skinnløsninger. De fjerner oppmerksomhet fra det som er sakens kjerne: Oppgaven å skape et offentlig system som er i stand til å 365 yte det vi med rette kan forvente i ett av verdens rikeste land.

Den oppgaven vil Arbeiderpartiet ta på seg. Vi vil gjenreise tilliten til et offentlig helsevesen med høy standard og tilstrekkelig kapasitet.

370 Vi kan heller ikke akseptere den økende bruken av egendeler. Gamle og syke mennesker har i stor grad måttet betale. Begrunnelsen fra regjeringen er økonomien.

375 Igjen dreier det som om hva vi ønsker å ta oss råd til. Regjeringspartiene har for eksempel valgt å ta seg råd til å gjeninnføre en øvre begrensningsregel på 80 pst. I samlet inntekts- og formuesskatt. Gjennom fire år har dette betydd en samlet skattelette på rundt 150 millioner kroner, gitt til en privilegert del av befolkningen. Hadde regjeringen i stedet - slik Arbeiderpartiet har foreslått -

380 valgt å prioritere eldre og syke, så kunne vi forhindre den sterke økningen i
bruken av egenandeler. Her ligger forskjellen. Den forskjellen skal vi få fram til
folk.

Ved siden av "nytenkning" blir Høyres slagord i valgkampen "åpenhet og
385 omsorg", for igjen å holde meg til transparentene fra Høyres Hus. Hvorfor
åpnes da ikke flere sykehjemsplasser for eldre? Hvorfor åpnes ikke sykehusene
for de 60 000 som står i sykehuskø? Hvorfor gjør ikke regjeringen noe med
gjestepasientordningen som hindrer folk i Buskerud å legge seg inn på sykehus i
Akershus?

390 Svaret er at Høyre ikke har penger nok til å gjøre noe med den åpenhet som
virkelig betyr noe for folk, fordi regjeringen bruker alle pengene på
arbeidsløshetsstrygd og på skattefradrag som gir noen få større muligheter til å
kunne more seg på Børsen.

395 Men da melder jo et nytt spørsmål seg. Hvor lenge skal SP og Kr.F. være med på
en slik prioritering? Når skal de ta opp kampen for å få løst elementære
omsorgsoppgaver i vårt samfunn? SPs landsmøte har for så vidt svart med et
store gjesp som om man var innlagt på nåde som "gjestepasient" i feil regjering.

400 Kampen for likestilling og rettferdighet har gått gjennom felles innsats og sosiale
reformer. Slik er velferdssamfunnet blitt båret frem, alltid i debatt og strid. Men
velferden er nå truet. Ikke bare av økende arbeidsledighet, men også av sterke
drivkrefter for privatisering.

405 Hvordan vi privatiseringen virke, for de unge kvinnene - og deres menn?

Hvordan vil den virke for de eldre som ser at samfunnet ikke kommer dem i
møte?

410 Hvordan vil den virke for forholdet mellom generasjonene? Skaper vi ikke splid
mellom generasjonene, mellom kjønnene?

Kvinnene har særlig grunn til å advare mot privatisering og nedbygging av
415 offentlig sektor. Ser man ikke at hvis eldrebølgen skal møtes med økende privat
omsorg, da blir resultatet at kvinnene igjen presses ut av arbeidslivet? - Det har
ikke vårt samfunn råd til.

420 Tryggheten og velferden, for de eldre og for barna, kan bare sikres gjennom felles løft - og ansvar for hverandre. Det må ikke skje ved at samfunnet svekker solidaritetsgrunnlaget, slik at kvinnene får svekket sine muligheter for yrkesaktivitet, og våre eldre får føle at de ikke kan regne med de rettigheter og den omsorg de trenger fra samfunnets side. Skaper vi ikke her splid mellom 425 generasjonene, kanskje splid mellom kjønnene?

Nye tilbud til våre yngre, en bedring av barnefamilienes situasjon, omsorg og rikere muligheter for våre eldre, må gå hånd i hånd med en målrettet og ufravikelig kamp for likestilling mellom kvinne og mann.

430

5. Arbeidstid - pensjonsalder

Ny vekst i industrien, økte overføringer til kommunene, utbygging av eldreomsorg og helsesektor, et krafttak for barnefamiliene er programkomiteens 435 opplegg for å gjenskape veksten og gjenreise den fulle sysselsetting. Vi vet dette vil borge for en vekst i menneskelige verdier, i holdninger og livsstandard. Utover dette mener programkomiteen det er rom for reformer når det gjelder arbeidstida.

440 Arbeiderbevegelsen har alltid ført en kamp for både arbeid og fritid. Vi mener at arbeidet er grunnlaget også for en meningsfylt fritid. Derfor har vi parallelt med utvidelse av produksjonsevnen gått inn for å korte ned arbeidstida - både den daglige, den ukentlige og den over livsløpet. Denne gangen støtter vi opp om kravene om lik arbeidsuke og går inn for å gi alle yrkesaktive rett til tidlig 445 pensjon etter fylte 64 år.

Arbeidstidsreformer vil begrense den vekst det er mulig å oppnå i materiell standard. Programkomiteen mener vi ikke bør ta ut alle vekstmulighetene i form av flere materielle goder og bedre offentlig service. Vi bør også ta noe ut i form 450 av kortere arbeidsdag for dem som arbeider lengst, og pensjon for dem som har behov for å tre ut av arbeidslivet før de er 67 år. De må få rett til en verdig avslutning på sitt yrkesaktive liv.

På denne måten gir vi veksten et bedre innhold. Ny vekst for Norge er ikke bare 455 økonomisk vekst i tradisjonell forstand. Det er en enda sterkere vekt på utbyggingen av velferdsamfunnet og de myke verdier.

Programkomiteen har tatt utgangspunkt i det faktum at ikke alle er i samme
460 situasjon i arbeidslivet. Noen har lettere jobber og kan derfor ha ønske om å
fortsette lenger enn en som har hatt tungt arbeid gjennom et langt liv. Valget
den enkelte gjør, kan også avhenge av de muligheter man har til en aktiv
pensjonisttilværelse. Her kan forholdene være forskjellige alt etter
familieforhold, hvor man bor og hvordan man bor. For mange vil kombinasjon
465 av arbeid og pensjon være et gunstig alternativ.

Programkomiteen har på en slik bakgrunn valgt å gå inn for en fleksibel
pensjonsalder som gir den enkelte rett til å velge. Målet er at valget skal kunne
gjøres fra fylte 62 år. I løpet av neste periode vil vi ta et viktig skritt mot dette
470 målet og gjennomføre rett til å tre helt eller delvis ut av arbeidslivet fra 64 år.

Retten til en slik pensjon skal gjelde alle yrkesaktive. Vi begrenser ikke denne
retten til bestemte grupper. Men fordi vi er klar over at det er grupper som har
større behov enn andre, vil vi legge opp pensjonsutbetalingene sli at nettopp de
475 får reell mulighet til å gå sv tidlig. Hvis vi legger opp til svært gunstige
pensjonistutbetalinger for alle grupper, også for dem som har hatt høy inntekt
gjennom livet, må vi anta at mange flere enn de som har reelle behov, vil velge å
ta ut tidlig pensjon. Dette vil trekke større veksler på Folketrygdens økonomi og
gi mindre muligheter for de grupper som trenger det mest. Derfor er det rimelig
480 at de med høye inntekter - hvis de velger å gå av - må regne med en viss avkorting
av pensjonen i tida fram til ordinær alderspensjon. På den måten får vi mulighet
til å gi de med lav lønn en pensjonsutbetaling som gir dem en reell mulighet til å
gå av tidlig. Ofte er det jo nettopp slik at de som har lav lønn også har det
tyngste arbeidet og derfor det største behovet for tidligere pensjon.

485 I dette bildet må vi også finne plass for grupper med slitsomt deltidsarbeid, ofte
kvinner som har strevet med kombinert yrkesinnsats og omsorgsarbeid.

Alle pensjonsreformer koster penger, også dem vi her foreslår.
490 Programkomiteen mener det er mulig og forsvarlig å gjennomføre en ordning
med tidlig pensjon fra 64 år i neste periode, parallelt med et arbeid for lik
arbeidsuke. Men vi kan ikke bruke mer penger på arbeidstidsreduksjoner i
perioden hvis vi skal ta målet om full sysselsetting på alvor. Det er mulig å velge
andre innretninger, for eksempel på pensjonsalderspørsmålet, men de kan da
495 ikke komme i tillegg til det programkomiteen har foreslått. Da må vi nok ta inn

over oss at det måtte være som et alternativ til programkomiteens opplegg.

6. Skattepolitikken

500

I et gammelt ordtak heter det at "når man skremmer de rike, blir de fattige redde". Ordtaket uttrykker på en presis måte hvorfor det er så vanskelig å vinne oppslutning om skattereformer. De som lever høyt på urettferdigheter i skattesystemet, motarbeider reformer ved å få alle andre til å tro at også de vil tape på at hullene tettes igjen. Man skyver andre foran seg for å bevare egne privilegier. Det var dette fenomenet vi i Arbeiderpartiets fraksjon i Finanskomiteen hadde i tankene da vi i forbindelse med behandlingen av Kleppe-skissen i 1980 uttalte følgende:

505

510

"at skatteprivilegerte enkeltmennesker og særgrupper, i sin kamp for å holde oppe urimelige ordninger, bevisst forsøker å gi skinn av at de slåss den alminnelige skatteborgers sak."

515

Det var i de dager da Rolf Presthus gjorde seg lekker for å få med seg Bondevik og Helland inn i Høyre-kjøkkenet og laget en oppskrift for en borgerlig offensiv med løfter om skattelettelse som hovedrett. Det hører med til denne triste, men lærerike historien at det den gangen ikke var mulig å få flertall for en gjennomgripende skattereform. Også SV sviktet, ved å gjøre det de mente var det beste, til det godes fiende.

520

Når programkomiteen har valgt å legge seg på Skattekommisjonens innstilling, har dette også sammenheng med slike erfaringer. Den harde veien har lært oss nødvendigheten av bredest mulig politisk samling om en skattereform. Når mellompartiene, nå sist Bondevik, gir uttrykk av noe av den samme virkelighetssans, så har det også, som nevnt, sin særskilte forhistorie. Så er han a også satt ettertrykkelig på plass av Benkow og Aftenposten. For det er noen som ikke vil lære - som vil fortsette en uansvarlig og ukritisk Høyre-propaganda i enda en valgkamp. De er ikke samfunnsbyggere, men sitter i Regjeringsbygget som politikkens gratisspassasjerer.

525

530

Også denne gangen har vi sett at privilegerte grupper kjører vanlige lønnsinntakere foran seg for å unngå alle forandringer. Tendensene er klare, både når det gjelder boligskatt og fradragsordninger. Men det blir vanskeligere enn før å vinne fram fordi Skattekommisjonen har hatt en så bred

sammensetning, og bygger på så mye politisk erfaring. Skattekommisjonen har derfor gitt oss en historisk sjanse - kanskje den siste vi får i dette århundre - til å lage et nytt og bedre skattesystem.

540 En skatteomlegging i den retningen Skattekommisjonen foreslår er helt nødvendig for å nå våre mål om full sysselsetting og en rettferdig fordeling. Uvanlig lav skatt på formuer og fast eiendom, kombinert med mange fradragsordninger, fører til at det blir alt for høy skatt på alminnelige arbeidsinntekter. Dette svekker arbeidskraftens konkurransedyktighet generelt -
545 men også i forhold til bruk av kapitalutstyr i bedriftene. De høye marginalsattene driver samtidig lønningene og prisene oppover. Begge deler svekker sysselsettingen.

Det er dessuten mye av en myte at dagens inntektsskatt er progressiv slik
550 meningen skulle være. De med høye inntekter har som regel store fradrag og dermed forholdsvis lave reelle skattesatser. Men de fremmer sine lønnskrav i forhold til de formelle og høye skattesatsene og får på den måten lønnstillegg i forhold til villedende regnestykker. De med lave og middels inntekter har som regel mindre fradrag. De rammes da hardere av skatteprogresjonen enn mange i
555 høyinnteksgruppene.

Skattekommisjonen foreslår å øke bruttoskatten dvs. at en større del av inntekten beskattes før fradrag - og å fjerne eller begrense en rekke fradrag. Da blir det mulig å sette ned skattesatsene på nettoinntekten. Dette betyr likevel
560 ikke at personer med høy inntekt går ned i skatt, nettopp fordi det er de som rammes av økt bruttoskatt og av reduserte fradragsmuligheter. Vi vil oppnå det vi er ute etter: Bedre samsvar mellom formell og reell marginalsatt, og det blir mulig for det offentlige å opprettholde skatteinntektene ved hjelp av lavere skattesatser. Dette er det motsatte av hva Høyre har gått inn for i alle år. Høyre
565 vil også sette ned skattesatsene, men på en måte som ruinerer det offentlige. Høyre vil nemlig både ha lavere skattesatser og agiterer samtidig for at fradragsordningene skal opprettholdes og nye innføres. Dette betyr kort og godt at de som har mest får skattelettelser, og at det offentlige får mindre inntekter. Da blir også resultatet det motsatte av hva som er tilfelle med
570 Skattekommisjonens innstilling: Mindre sysselsetting og større urettferdighet.

Ingen trenger å være i tvil om at det er et sentralt mål for Arbeiderpartiet at skattesystemet som helhet skal bidra til sosial utjamning og at fradragsordninger

575 ikke skal gi særskilte fordeler til dem med høye inntekter og formuer. Vi har ledet an i debatten for et nytt og mer rettferdig skattesystem i 10 år. Det har vært en helt nødvendig kamp. Vi har kunnet glede oss over en modning i holdningene, parallelt med økt interesse og en økt innsikt. Vårt eget skatterådslag var også et bidrag til dette.

580 Men først i kjølvannet av dette kom Skattekommisjonens innstilling med sine nye forslag til en virkelig gjennomgripende reform. Derfor har også programkomiteen tatt seg tid til å gå grundig inn i hele denne materien og til å drøfte alle virkningene, ikke minst fordelingsvirkningene.

585 Vi har helt siden innstillingen kom, fremholdt at denne kunne gi oss et nytt alternativ i debatten omkring det nåværende uthulte skattesystemet, og dets utrettferdige virkninger når det gjelder fradrag for gjeldsrenter.

590 Økt bruttoskatt fører i seg selv til en reell begrensning av fradragene, idet en større del av inntekten beskattes før det er anledning til fradrag. Dessuten vil lavere skattesatser på nettoinntekten redusere virkningen av fradragene. Skjevhetene som rentefradraget i dag skaper, blir på denne måten redusert med 2/3. Hvis vi i tillegg regner med at de med spesielt store formuer og boliger med
595 høy standard får en økning av formuesskatten og boligskatten, blir forskjellen mellom høy- og lavinntektsgrupper når det gjelder kostnader ved lånefinansiert forbruk, ytterligere utjevnet.

Ved å bygge på det skattesystem som Skattekommisjonen har lagt opp til, får vi
600 virkninger for gjeldsrentefradraget som er mer rettferdig enn i dagens system. Særskilte begrensninger ut over dette vil føre til nye ulikheter. Når vi ikke har noen deling mellom lønns- og næringsinntekt. Vi kan ikke ta ansvaret for at næringsdrivende får enda større fordeler, og at det dermed blir mer attraktivt å registrere seg som selvstendig næringsdrivende. Da blir det i neste omgang enda
605 tyngre å gjennomføre en deling av lønnsinntekt og næringsinntekt, slik vi går inn for. Det er nemlig av mange grunner sterkt ønskelig at vi klarer dette, og at vi også kan gå videre med reformer i bedriftsbeskatningen. Er det noe jeg har merket sterke reaksjoner på ute i landet, i gjennomsluktige forhold, så er det de store skjevheter i beskatningen mellom næringsdrivende og lønnstakere. En
610 skikkelig skattereform vil gi skatteetaten helt andre muligheter for en effektiv kamp mot dem som ikke betaler sin del av regningen.

Nullskatteyttere skal vi ha vekk!

615

Valg av vei i skattepolitikken kan komme til å være avgjørende for Arbeiderpartiets muligheter til å bygge velferdssamfunnet videre ut. Støtten til oppbyggingen av velferdssamfunnet er et historisk faktum. Men vi kan ikke ta for gitt at en fortsatt utbygging av det vil vinne oppslutning hos et flertall i folket. Viljen til å finansiere en videre utbygging av offentlige goder vil i s tor grad avhenge av rettferdigheten i skattesystemet og måten det offentlige skaffer seg inntekter på. Ety skattesystem som i stigende grad velter byrdene over på vanlige folks arbeidsinntekter, er ikke egnet til å sikre fellesforbruket. Skattekommisjonen har laget et skattesystem som forholder seg til det faktum av halvparten av nasjonalproduktet skal trekkes inn i form av skatter og avgifter.

620

625

Det er et realistisk opplegg, men et opplegg som vil kreve aktiv innsats og vilje til reformer, på et felt der vi alltid har fått se at det er nok av dem som stiller opp i køen for å hindre forandring. Vi kan med sikkerhet anta at vi må være fortropp, og trekke andre krefter med os, her som på så mange andre områder.

630

En omlegging av skattesystemet vil på en helt annen måte gjøre det mulig å gjenreise den sosiale boligbyggingen. Programkomiteen går inn for:

635

- Å forlenge tilbakebetalingstiden til 40 år.

- Renten skal senkes.

- Grunnlånet skal økes.

640

- Førstegangsetablerende skal garanteres et særskilt boliglån på 100 000 kroner.

En boligpolitikk som har betydd lavere boligreising enn på mange år, og en boligfinansiering som tvinger stadig flere til sosialkontorene, skal vi ikke ha i ett av verdens rikeste land.

645

7. Demokrati - Frihet - likestilling

Individets frihet er et viktig mål for Arbeiderpartiet. Vårt frihetsbegrep garanterer mot statlige og private maktovergrep. Vår politikk for større frihet dreier seg også om å skape et materielt grunnlag for menneskene i arbeid og

650

fritid, slik at de virkelig kan føle seg frie.

655 Kvinnebevegelsens program for en "Ny hverdag" illustrerer på en utmerket måte innholdet i arbeiderbevegelsens frihetsfilosofi. Det er et program for større frihet til kvinnene, fordi det legger opp til økt deltakelse i yrkeslivet, avlastning i omsorgsarbeidet og likestilling i politikk og organisasjonsliv.

660 Programkomiteen har lagt stor vekt på likestillingspolitikken. Det er for eksempel en viktig milepæl når vi slår fast retten til 30 ukers svangerskapspermisjon, en reform som vil gi større muligheter for kvinner til den frihet det betyr å kunne kombinere familie, omsorg og arbeidsliv.

665 Frihet handler om deltakelse, ansvar og rettigheter. Derfor kan ikke frihet og demokrati skilles fra hverandre. Vi vil fortsette å følge den arbeidsformen som er den eneste holdbare i et demokratisk system: Viljen og evnen til å vise toleranse. For demokratiet kan ikke overleve dersom det ikke kan lage samlende løsninger og håndtere konflikter.

670 De vanskeligste konfliktene i framtida vil knytte seg til fordelingsproblemene. Fordelingen mellom samfunnsgrupper og fordelingen mellom generasjonene. Den aller vanskeligste fordelingskonflikten blir kanskje den som dreier seg om fordelingen mellom nåtid og framtid. Hvordan skal vi hindre at vi forbruker så
675 mye i dag, at vi får det dårligere i morgen? Hvem skal betale, hvor mye skal betales i dag for at vi alle skal få det bedre i morgen?

I et demokrati kan slike konflikter bare løses gjennom forhandlinger og åpen diskusjon. Og det forutsetter evne og vilje fra politikernes side, både til å lytte,
680 lede og forme beslutninger som virker samlende. Hvis vi lar gruppeinteresser overta styringen og fordelingen av samfunnsressursene, vil vi samtidig ødelegge demokratiet.

Av denne grunn har det alltid vært Arbeiderpartiets syn at det strider mot
685 demokratiet som prinsipp at sterke maktgrupper skal ha monopol på styring enten de finnes i bedriftene, i bankene og forsikringsselskapene, eller ved at de opptrer som små grupper med monopol på visse funksjoner i samfunnet, og derfor kan blokkere demokratiske beslutninger.

690 Det er heller ikke i samsvar med demokratiske prinsipper at bare kapitalsiden

skal ha styringsretten i bedriftene og i bank- og forsikringsvesenet. Derfor gjennomførte vi mer demokratiske styringsformer på disse områdene.

695 I neste periode vil vi ta nye skritt innen bedriftsdemokratiet. Vi vil utvide de ansattes representasjonsrett i styringsorganene til å gjelde alle typer bedrifter med mer enn 30 ansatte. Og vi vil sørge for at de ansatte trekkes direkte inn i de daglige styrings- og planleggingsfunksjonene i bedriftene.

700 8. De internasjonale oppgavene

I det internasjonale samfunnet står vi overfor fire hovedutfordringer:

- Fattigdommen og gjeldskrisen i u-landene,
- 705 · den militære kapprustningen,
- miljøproblemene,
- 710 · de regionale konfliktene.

Disse utfordringene har nær sammenheng med hverandre. Gjeldskrisen i u-landene kan ikke løses hvis ikke den militære opprustningen stoppes. For det første fordi u-landene bruker sine knappe ressurser til våpen. For det andre for 715 militæropprustningen er i ferd med å knekke de industrialiserte landenes økonomi. Underskuddet på statsbudsjettet i USA presser dollarkursen og rentenivået oppover. Dette er nå i ferd med å ruinere u-landene, fordi lånene skal betales tilbake i dollar til skyhøye renter. Eisenhowers advarsel mot at militærutgiftene kan komme til å ødelegge våre samfunn innenfra i stedet for 720 beskytte dem mot ytre fiender, er derfor mer aktuell enn noen gang. Verden tåler ikke en ny omgang på rustningsspiralen, heller ikke økonomisk sett. Vi har ikke behov for romvåpenforskning verken i Sovjetunionen eller i USA. Verden trenger pengene og forskningen til å skape utvikling, ikke øke militære trusler og ny ustabilitet. Verden trenger innsatsen til nye arbeidsplasser, til mat og 725 medisiner.

Klarer vi ikke å få utviklingsprosessen i gang i u-landene, blir det også umulig å stoppe miljø-ødeleggelsene i verden. De regionale konfliktene vil vokse i antall og omfang fordi slike konflikter som regel springer ut av sosial urett og mangel

på utvikling.

Vi europeere har en sterk egen interesse av å bidra til å løse de alvorlige problemene som nå finnes i verdenssamfunnet. For i Europa har vi den farligste
735 av alle konflikter. Her har stormaktene utplassert sine atomvåpen. Her står store troppekonsentrasjoner mot hverandre. Kommer den internasjonale utviklingen ut av kontroll, kan en stormaktskonflikt andre steder i verden raskt bli flyttet til Europa. Det er også denne situasjonen vi europeere må overveie. For selv om det kan sies at våpnene i Europa har sikret freden etter 1945, må vi ikke overse faren
740 for at disse våpnene virkelig kan bli brukt. Dette vet vi ville innebære vår egen utslettelse.

I denne erkjennelsen finner vi den viktigste begrunnelsen for avspenningspolitikken som sosialdemokratene banet vei for på slutten av 60-
745 tallet - en politikk for å bygge ned spenning ved å bygge opp tillit og å fjerne våpen.

Jeg velger å legge fram vårt forslag om en atomvåpenfri sone i nordisk område i dette perspektivet. Gjennom arbeidet for en slik sone ønsker vi først og fremst å
750 hjelpe til med å skape avspenning og nedrustning i Europa. Norges sikkerhet henger nøye sammen med Europas sikkerhet. En atomvåpenfri sone kan nettes beskytte Norge mot en atomkrig mellom supermaktene. Men en slik sone kan være et bidrag til å hindre at en atomkrig bryter ut. Derfor heter det i programmet at "arbeidet med sonen skal være en del av arbeidet for avspenning
755 og nedrustning i en større europeisk sammenheng".

Disse formuleringene understreker at programkomiteen verken ønsker en ensidig norsk eller nordisk erklæring. Vi vil at en nordisk sone skal etableres slik at den reduserer mistilliten mellom Sovjetunionen og USA, og slik at sonen
760 bidrar til å skape en militær og politisk balanse i Europa. Ensidige erklæringer hører ikke hjemme i et slikt opplegg. Det er derimot viktig at de nordiske landene utarbeider en handlingsplan for å virkeliggjøre en nordisk sone, og at de nordiske landene er aktive i alle internasjonale fora for å fremme tanken om en slik sone. Vi kan ikke erklære oss ut av de farene som atomvåpenkappløpet i vårt
765 område skaper. Men vi kan arbeide oss over i en mindre farlig situasjon ved å bidra til å bygge opp tillit, og bygge ned truslene mot Norden og Europa.

Dette landsmøtet vil klart og entydig gjenta Arbeiderpartiets tilslutning til

770 Norges medlemskap i NATO. Vi vil bekrefte vårt nære forhold til USA som
garantien for Norges sikkerhet. På samme måte vil vi gjenta vår forpliktelse til å
stå sammen med sosialdemokrater i andre land som arbeider for å overvinne
splittelsen i Europa. Vi mener at forsvar og avspenning er grunnpilarene i
NATO-samarbeidet. I år markeres 40 års jubileum for avslutningen av den 2.
775 verdenskrig. Skulle vi ikke nettopp i dette året forsøke, slik programkomiteen
foreslår, å vitalisere samarbeidet innenfor den såkalte KSSE-prosessen? Dette er
den eneste forhandlingsprosess vi har for sikkerhet og samarbeid i Europa der
alle de europeiske stater deltar. Stockholm-konferansen som er en del av KSSE-
samarbeidet, bør snarest slutte an avtale om nye militære tillitsskapende tiltak.
780 Derfor bør Sovjetunionen være villig til å legge til side sine deklarasjoner og i
stedet gå med på konkrete tiltak på det militære området. Deretter kan de større
spørsmålene om konvensjonell og kjernefysisk nedrustning drøftes.
Programkomiteen tar til orde for å gjøre Stockholmkonferansen til en
permanent institusjon der alle viktige sider ved europeisk sikkerhet kan drøftes.
785 I år, da vi også markerer Jalta-avtalen som delte Europa i to maktblokker, er slike
forslag som kan være et bidrag til å samle Europa, av største viktighet.

I en Arbeiderparti-regjering skal vi ikke bare ha en utenriksminister, vi skal også
ha en utenrikspolitikk. Vi skal ha en aktiv utenrikspolitikk - for ny økonomisk
790 verdensordning, for menneskeverd, for frihet i det sørlige Afrika, for
avspenning, nedrustning og fred.

Nå, midtveis i 80-åra, mulighetenes 10-år som vi kalte dem, må vi lå fast at
skanser og verdier mange trodde var sikret må vinnes på ny. Den sosiale
795 tryggheten, den fulle sysselsettingen, likhet og rettferdighet. Da trenger vi den
sunnne fornuft, da trenger vi styrke og vilje. Da trenger vi de varme og bankende
hjerter, tro på framtiden, tro på menneskene. Og dette er sosialdemokratiets
styrke, fremtidsoptimismen kan og skal vi gjenskape. Det er dette valget står om.
Kamp om det norske samfunnets verdi, om vår ungdoms framtid, om vår
800 kultur.

I dagene som kommer skal vi slutføre arbeidet med partiets program for siste
halvdel av 80-årene. Programmet er sterkt preget av alt vi må rette opp etter en
periode med borgerlig styre. Men vi har ambisjoner utover dette. Programmet
805 vil, hvis det får sjansen til å bli gjennomført, bringe det norske samfunnet
nærmere et kulturelt, sosiale og økonomisk demokrati, nærmere de håp og
drømmer som vi alltid bærer i oss.

810 I det videre arbeidet vil de viktige orienteringspunktene fortsatt være
enkeltmenneskets frihet og verdier, kravet om likhet og ønsket om solidaritet. Vi
skal bygge videre på de lærdommer vi fikk på veien mot velferdssamfunnet.

· Vi lærte hvor ufruktbart skråsikkerheten er. Arbeiderpartiet verdsetter
815 kompromisset som arbeidsredskap høyere enn de absolutte ytterstandpunktene.

· På veien hit lærte vi å bygge på det positive i menneskene. Arbeiderpartiet vil
en politikk som gir mennesket en sjanse til å handle rasjonelt og i
820 overensstemmelse med sitt innerste ønske - ønsket om å vise og å motta
solidaritet.

· Historien har lært oss hvor farlig de fastlåste standpunktene og
mistenksomheten mellom landene kan være. I internasjonal politikk står
825 Arbeiderpartiet for samarbeid, moderasjon og fleksibilitet.

Hovedproblemet i dag er at verden har for mange konservative regjeringer med
for få visjoner. Det er vår overbevisning at Norge og verden vil trenge andre
perspektiver og andre holdninger. Norge og verden trenger mer
830 sosialdemokrati.

Kilde

www.arbeiderpartiet.no

835 **Emner**

Landsmøtetale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/arbeiderpartiet-foran-1990-arene>

840

845